

nekateri vidiki slovenstva devetnajstega stoletja (ki smo jih denimo prikazali v recenziji prve knjige) zgolj površno omenjeni, je Simonitiјеvo podajanje zgodovinske naracije še vedno konsistentno vmeščeno v konceptualizacijo nasilja. Kot tudi sam avtor v zaključku navaja, se je potrebno pri prebiranju zgodovinskih zapisov in virov vedno zavedati, da so kot takšni plod določenega obdobja in določenih pogledov na svet: skratka zgodovina kot taka je lahko plod in instrument politike, ter že omenjenih mitov (str. 269). Vsekakor lahko dodam, da takšni (historično in tudi sicer) instrumentalizaciji ni podvržena samo zgodovina, temveč tudi znanost kot taka. Denimo v teh dneh smo lahko v dnevnem časopisju prebirali novice o prvem kitajskem poletu v vesolje: seveda je takšen podvig omogočila tehnološka in znanstvena dovršenost nacije, vendar je ista dovršenost v okviru takšnega dogodka pripomogla tudi k skokoviti rasti socialnega, kulturnega, predvsem pa političnega kapitala Kitajske. Torej znanost na prvi pogled služi tehnološkemu napredku, vendar hkrati tudi politiki in ideologiji.

V kontekstu zaključnih poglavij knjige Simoniti tako navaja predvsem temne plati komunistične revolucije in obdobja, ki mu je sledilo, pri tem pa v svoji naraciji ne omenja poti in stranpoti desničarske strani. V tej luči bralec dobi občutek, da tudi avtor podaja izrazito subjektivno narativno plat zgodovine, ki po obdobju uradnih zgodovinskih naracij in mitologij prejšnjega sistema deluje kot protiutež ali kavzalno opozorilo. V tej smeri pa se Simoniti ozira tudi v tretjem delu knjige, kjer problematizira zgodovinsko metodologijo, ideologijo in mitologijo. Delo je nedvomno tudi v tem oziru zanimivo in toplo priporočljivo branje, vendar ravno spričo parcialnega osvetljevanja polpretekle zgodovine pušča ambivalenten občutek. Kot laični bralec in sociolog sem denimo ob nedavnem prebiranju grobo zrnatega opisa slovenske zgodovine v delu *Pluralni monolit*, ki je nedavno izšlo izpod peresa angleškega teoretika Alexeia Monroea dobil popolnoma drugačen vtis, ki ga pušča neobremenjeni pogled od zunaj. Morebiti je čas, da uveljavimo podobno prakso kot v največji slovenski banki: izročimo boleči del bratomorne slovenske zgodovine v revizijo in pisanje nevpleteni tuji agenciji. Šele takrat bomo v luči družboslovnih razprav na temo razčlenjevanja konceptov tipa slovenstvo in nacionalna identiteta prišli do konstruktivnega znanstvenega konsenza na širši, obče veljavni ravni onkraj levih in desnih križišč.

Gregor Bulc

**Bratko Bibič: Hrup z Metelkove: tranzicije prostorov in kulture v Ljubljani. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije, zbirka Politike, 2003
223 strani (ISBN 961-6455-11-7), 2.900 SIT**

Na začetku (za vse apriorne skeptike) povejmo, da se Bibičeva knjiga nikakor ne osredotoča na postavljanje spomenikov in podeljevanje titul uporabnikom prostorov na avtonomnem kulturno-političnem prostoru severnega dela nekdanje vojašnice na Metelkovi ulici v Ljubljani ali se v celoti zapira v interne vesele in žalostne prigode aktivističnega kl(j)ubovanja, katerega sodružnik in sotrudnik je tudi Bibič sam, temveč se z lucidnostjo kritične zavesti in v skladu z Močnikovo popotnico z zadnje plati knjige, po kateri je hrup z Metelkove *metafora*, spopada z analizo širših političnih, ekonomskih in ideoloških dejavnikov, ki z očitnimi radikalnimi in obenem subtilnimi prikritimi strategijami in/ali navidez nezaustavljivo inercijo vplivajo na spremembe v sodobnem urbanem prostoru.

Tako že prvo pouvodno poglavje obravnavanega besedila zareže globoko v samo srž problema razvoja urbane kulturne infrastrukture na področju mesta Ljubljane in v širšem slovenskem kon-

tekstu. Poglavlje *Strukturni učinki infrastrukturne kulturne politike* namreč obravnava prostorsko stisko neodvisne kulturne produkcije, ki, kot Bibič pokaže, še zdaleč ni zgolj nek nepomemben, marginalen problem neprilagojene manjšine, temveč ga je mogoče popolnoma plavzibilno uzreti tudi kot načrtno strategijo zmanjševanja kulturnega in političnega vpliva ter degradiranja kulturnega kapitala določenih družbenih skupin.

Vse dosedanje raziskave mladinske, neodvisne, alternativne ipd. kulture – torej tiste kulture, ki »v dualizmu mono-kulturnih politik, državne (občinske) in kapitalske, zastopa in predstavlja tretje, tudi žnavznoter' močno razčlenjeno območje razlik (urbanih) javnosti« (str. 18) – v Sloveniji ugotavljajo, da je (ne)razpolaganje s prostorom eden od strukturnih problemov, s katerim se vse neinstitucionalne oblike kulturne produkcije soočajo neprestano (vsaj od 70. let prejšnjega tisočletja). Pomanjkanje prostorov iz časa SFRJ se je z denacionalizacijo in privatizacijo še zaostri. Danes pri preskrbi denimo likovnih umetnic/ov in neodvisne produkcije scenskih umetnosti, sodobnega plesa in gledališča z ustrezno infrastrukturo ni nikakršne sistemske politike, poudari Bibič, zato se vsaj dvajset gledališko-plesnih producentov z neinstitucionalne scene v zadnjih letih ukvaja zlasti s tem, kako si pridobiti prostorske pogoje za svoje delovanje.

V prestolnici se mestna politika nahitro izogne zahtevam po novih prostorih za neodvisno kulturno produkcijo s krilatico o *zahtevnih investicijah*, a poglejmo skupaj z Bibičem, zakaj gre pri tem zgolj za prazen izgovor in obenem za izrazito ideološko strategijo. Proračunske investicije v kulturno infrastrukturo v Sloveniji v devetdesetih so bile nadpovprečno usmerjene v javni sektor, saj je vrednost investicij v neodvisni sektor znašala le dva odstotka celotne vrednosti investicij (str. 23). V Ljubljani ocene vrednosti (morebitnih) naložb v infrastrukturo neodvisne kulture dosegajo slabo četrtno (prenova kina Šiška) ali približno tretjino (novogradnja Centra sodobnih umetnosti; enako velja za prenovo severnega dela Metelkove) ocenjene vrednosti investicij zgolj v infrastrukturo ljubljanskega gradu. Celo skupni seštevek ocenjenih vrednosti vseh treh navedenih (morebitnih) naložb znaša 86,30 odstotkov vrednosti investicije v ljubljanski grad, in sicer brez upoštevanja v preteklosti že uresničenih naložb (str. 24). Ko mestna politika opleta s frazo *zahtevne investicije* v bistvu ponazarja ogromen razkorak med vrednostjo teh treh investicij in minimalnim financiranjem infrastrukture neodvisne kulturne produkcije v preteklosti, medtem ko v primerjavi s celotnim zneskom investiranja v kulturno infrastrukturo ugotovimo, da so te (potencialne) investicije v infrastrukturo neodvisne produkcije povsem marginalne. Bibič pravi, da si celo upa trditi, da ob investiranju v to infrastrukturo ne bi bilo »bistveno porušeno razmerje sil v tekočih infrastrukturno-proračunskih odnosih med javnim in zasebnim neprofitnim sektorjem kulturne produkcije – pa tudi znotraj obeh ne« (str. 25). Toda kleč leži še globje. Proračunske investicije v kulturno infrastrukturo v Sloveniji bistveno vplivajo na bodoče proračunsko financiranje drugih stroškovnih postavk produkcije kulturnih programov. Država in mesto sta namreč (po lastnih izjavah) primorana vlagati več sredstev v program določenih kulturnih institucij že samo zato, da bi za nazaj upravičila javne investicije v njihovo infrastrukturo. Ta avtomatizem Bibič poimenuje »prisilna retroaktivna legitimacija javnih investicij« (str. 27).

Skratka, javne investicije v prostorsko infrastrukturo neodvisne kulture lahko povečajo tudi zahteve te kulture in njen delež v strukturi neposrednega financiranja programske in projektne produkcije, kar »pomeni (možno) konkurenco javnemu institucionalnemu sektorju pri potegovanju za programska in druga subvencijska sredstva (npr. zaposlitve, neprogramske stroške)« (str. 31). Gre torej za politično in ideološko strategijo, ki z diskurzom pozivanja k »realističnim pričakovanjem« ustavlja podbude po financiranju infrastrukture neodvisne kulturne produkcije in posledično povečanje družbene in diskurzivne moči neinstitucionalcev, ki bi – optimistično napovedujemo – v prihodnosti lahko ogrozili današnje razumevanje visoke kulture in prevladujoč vpliv določenih ideoloških aparatov države, preoblečenih v javne kulturne institucije.

A Bibič gre – nepresenetljivo – še naprej. Odsotnost investicij v infrastrukturo, v neodvisni sektor kulturne produkcije se na žalost pokaže kot minoren problem v primerjavi z implikacijami,

ki jih ima uradni urbanistični načrt mesta Ljubljane za prihodnost prestolnice in ljudi v njej. Avtor analizira načrt za novo potniško postajo in delovanje nakupovalnega središča BTC v luči povezav med javnim in zasebnim kapitalom/interesom. Takšne povezave ponazarjajo, da je obravnavanje prostora kot kulturnega prostora v očeh mestnih urbanistov in zasebnih investitorjev enoznačno. Tako v primeru BTC-ja kot načrtovane potniške postaje je tamkajšnja kulturna dejavnost omejena na t.i. zabavo, ki ustreza korporativnemu in drobno-kapitalskemu načelu dobičkonosnosti. Toda tako v političnem kot korporativnem diskurzu ta (dobičkonosna) kultura služi kot legitimacijska točka, ki naj bi upravičevala specifične investicije in posege v urbani prostor. Vodstvo BTC-ja tako denimo predstavlja svojo naložbo v kino multipleks in v bodoči vodni park kot *žrtvovanje* dobička za kulturo, ki naj bi pomenila *presežek* nad golim nakupovanjem, mestne oblasti pa pod pretvezo, da gre za investicije v kulturne prostore znotraj potniške postaje, legitimirajo vdor zasebnega kapitala v bodoči javni prostor.

V tem kontekstu Bibič urbanistično prenovo Ljubljane ustrezno razume kot »'populacijsko čiščenje' in sociokulturno restrukturiranje javnega kulturnega življenja v (ožjem) mestnem središču. Po eni strani to preusmerjanje odpira maneverski prostor mestni (urbanistični) politiki za nadaljnje oblikovanje središča mesta po ekonomsko-estetski meri in podobi revitalizacijskih strategij, kakršni sta npr. *žgentrifikacija*' in *žturistifikacija*'. Po drugi strani pa zagotavlja potencialno in/ali realno bolj nadzorovano, potrošniško profilirano in komercialno krmljeno javno življenje (...) v zaprtih prostorih zasebnih megastuktur« (str. 51). Obeh omenjenih vidikov kajpak ne moremo ločevati, saj ima reguliranje javnega prostora pomembne implikacije za konstrukcije družbene identitete, pri čemer se v našem primeru ukvarjamo s pravico do preprostega zadrževanja na javnem prostoru, ki se v Ljubljani vse bolj reducira na pravico do potrošnje na javnem prostoru. Pri teh procesih ne gre toliko za boj med mestom in vasjo, kot pravi Bibič, temveč za boj med mestom in predmestjem. Saj je nastajanje mega- in multipleksov na obrobju mesta, pa tudi vzpostavljanje gentrificiranih, elitnih stanovanjskih enklav v središču Ljubljane, ter novogradenj – kot sta potniška postaja ali Masarykov bulvar (tudi akademjski kompleks na Metelkovi, četudi trenutno kaže, da je ideja opuščena) – v središču mesta očiten znak suburbanizacije prestolnice (str. 98-9).

Pomembnost Metelkove mesta tako v očeh urbanistov zasije zgolj v kontekstu Masarykovega bulvarja in notranjega cestnega obroča okoli strogega središča Ljubljane, zato ni nenavadno, da pospešeni procesi gentrifikacije v obliki gradnje *reprezentativnih* objektov in kopice (vsaj 400) novih elitnih stanovanj v neposredni bližini avtonomnega kulturno-političnega centra že potekajo. Ti s seboj kajpak prinašajo tudi *reprezentativno* socioekonomsko strukturo prebivalstva z visoko kupno močjo. Metelkova mesto je tako »kraj/območje žmeje gentrifikacije'« (str. 129), toda po drugi strani nas od dolgoročneje zastavljene trditve o meji gentrifikacije, ki se začne in konča z zidovi Metelkove mesta, kaj lahko odvrne nadaljnje prenikavo Bibičevo (str. 131) razmišljanje o dosedanjih proračunskih vlaganjih v tamkajšnjo infrastrukturo (približno 100 mio SIT od leta 1993 do 1999). Ta bi namreč lahko pomenila nujen, še vedno zgolj marginalen strošek vzdrževanja nekakšnega statusa quo, kar pomeni, da morebiti Metelkova mesto igra le vlogo »premostitvenega gentrifikatorja«, vzdrževalca zemljišča, ki bi lahko v prihodnjem, strateško in ekonomsko ugodnejšem času postalo predmet znatno intenzivnejših napadov gentrifikacijskih strategij oblasti in zasebnega kapitala. Meja gentrifikacije zaenkrat torej še kljubuje, a kako dolgo bo ta trn v peti diskriminatornih kulturnih in urbanističnih politik še žlahtno skelel, ni moč napovedati. Zato lahko skupaj z Bibičem le pojasnimo nastalo situacijo: »Bodimo nemogoči, zahtevajmo realno!«